

օթուրուայ վազըթ կէշիրտիքտէն սօն-
րա , սաաթ ալթը դարարարընտա ու-
եուամագ իշին եալընըզ օլարագ եաթագ
օտաարնա կիրտիլինտէ , նալէհան դար-
եօլարընըն ալթընտան , էլինտէ չըպ-
լագ պիր դամա պուլունան րուսուն
պիրի չըգար վէ գօնսօլսու միւմայի-
լէյհին եագարընը թուլթուպ , էլիլէլա
սէս չըգարտընընտա իտէ անիւտէ ,
քէնտիւրիլի թէլէլի իտէհէյինի րուսնա
լիսան լէ պիլտիրի , սանիլէն լիւրալա-
րըն նէրտէ տիր վէր պագայըմ տէմէ-
սինտէ , միւմայիլէյհ , ճէպինտէ պու-
լունան իւշ աոէտ օսմանը լիւրաը իլէ
ի.թի աոէտ եիկիրմի ֆրանք չըգարըպ
վէրլիլի տէ , լաալը , խայըր , պուլ-
լար տէյիլ , գագատաթ լիւրալարը տէր
վէ օլ էսնտաէ գօնսօլսու մէհպուր օ-
լէւր դաշանըն անաթիւմարընը վէր-
մէհէ վէ գագատըն պուլունտուղու
օտաեը կէօսթէրմէյհ , խըրսըզ տախի
անաթիւմարը ալըր , կիտէր գագատըն ա-
լար վէ իշինտէ պուլունան ալթը եիւլ
լիւրաըն ալըպ ճէպինէ գօր վէ պիր ի-
րի եիւլ զուրուշուգ պագըր ագճէյի
կէթիլիլի աթագ օտաարնտա գօնս-
օլսու պուլուր վէ պուլլար տա սէնտէ
գալըն պէն չիմոի կիտէհէյիմ , օլմա-
եա թի աթագամտան պալըրըպ պէնի
թուլթուրաւըն , էլէր սէն պիր կէնհ
աաամ օլա իտին պէն սէնի չիմոի էօլ-
տիրմէտէն կիթմէլ իտիմ , ֆագաթ
մաաէմ.թի իլթիլիարըն , շաւտա ալ
պիր վագըլթ էօմլլին գալընը , օնուն ի-
շին սանա թօգուլունամ , ալլահա սալար-
լաաըր , տէր վէ լիւրալարը ալըպ , գա-
լունտան տիլաըն չըգար կիտէր , օլմա-
տէ գօնսօլսու տաթիլ ուշագլարը վէ գա-
լալարը ունանտըրըպ , աէրագապ
դապթիլէլէրէ իապէր վիլիլիլի վէ հէր
թարաֆա գօշարլար իտէ տէ էլան խըր-
սըզ պուլունամամընը տըր :

ՇՈՒՄ ՆՈՒՍԱՆ ԹԱՆՆԻՐԱԹ

Հունիս 2 շաբաթ 1871

... խնայողը :

Անցիւնընը լրագրողը 1704 թուոյն մէջ
Հունիստէն պուլունտան մէ կարպայիլը
որուն մէջ նկարագրուած է քանտին մէջ
22 տարեկան հայ երիտասարդի մը պատ-
ւոյն զէմ եղած բունարարութեանը եւ կա-
ռավարութեան բունած անվայել ընթացքը :
Յիշեալ նամակալիլը նոյն զէպըն նկա-
րարիլէ յետոյ տեղական կառավարութեան
կողմանէ գործը ծանկեալ դիտմամբ տե-
ղեկալիլը մը պատրաստելին կը յայտնի
տա վստմ . կուսակալն : Աստի կը վստմ
եւ ալ մէկ քանի խօսք ըսել այն զէպըն-
րուն նկատմամբ զորս յաճախ տեղի կուեն-
նայ այն կողմերը :

Արդէն րիւբաուդ անպամ կրկնուած է
դաւառաց մէջ դարձուած անթիլ զեղծում-
ները , որ շատ անգամ նոյն իսկ պաշտօ-
նիլը կողմէն տեղի կուենան :

Ենէ է կառավարութիւն մը . էթէ ոչ
իւր ժողովուրդը և հպատակայ անդորու-
թեանը հսկող մարմին մը : Աթէ նոյն մար-
մինը իր այս պարտաւարութեանը մէջ թիւ-
րի է անհող դոմուր . էթէ շատ անգամ
ուսմիլ է անկիրթ ժողովուրդեան կողմէ գոր-
ծուած բարբարոսութիւնը և օրինապա-
ցութիւնները անուր պակի կիրպով օգնի կամ
քաջալերի . էթէ փոխառակ երկրին յատ-
առեալ , նոր յետադիմութեանը և աղետի-
լը պատճառ կըլլայ , կրնայ դուշակուիլ ժո-
ղովրդեան վիճակը , երբ նա իւր իրաւուն-
քը պաշտպանելու մասին գիտ անկարող
վիճակի մէջ մէջ կը դոմուր :

Արդէն և դատաստանական անկար-
գութիւնը շատ տեղեր տիրած է , անհա-
մար դեղծումներ , ուր բողոքելն և դանդա-
տիլն լիկ վտանգաւոր է շատ տեղ , այս
մասին շատ մը տեղեկութիւններ կայ ըս-
միրին : Երբեք համար գերադոյն իշտա-
նութեան շատ մը նամակներ և հրաման-
ներ ուղարկուած է , որ օր պէտք է , րայց

ամեն անգամուն ալ արդիւնք մը չէ ունե-
ցած . հետեւաբար դրկելոյ բողոքներն ան
լսելի մնացած են միշտ : Եւ ինչո՞ւ . վստն
զի գերադոյն իշտանութիւնը ապահով մի-
ջոց մը չունի իւր կողմանէ ուղեալ հրա-
մանի մը ճիշդ գործադրութիւնը իմանա-
լու . և որ և է ինքիւր ըստ օրինի ընենլու :
Եւ արդարեւ ո՞վ պիտի տայ տեղեկութիւն
քանդիլ ստորին պաշտօնատարը իրենց ու-
զած գոյնը կուտան գերադոյն իշտանու-
թեան , որոնք շատ անգամ նոյն պաշտօ-
նատարներն են դալըլատի նիւթ եղող
զեղծմանց : Հետեւ չեթիմանք . յիշեալ գէպ-
ընի համար ազը հեապիր մը կուղղէ ի
րուսնուգ առ վստմ . կուսակալն գործոյն
քննութեանը խնդրանքը՝ հետեւաբար յա-
ցարաբայ պատիժը պահանջելով :

Կուսակալութեան կողմանէ հրաման
կուղայ տեղական կառավարութեան ընենլու
թիւն հրամայելով . կը քննէ , րայց ինչ ,
երբ ինքն է զէպընի զլսաւոր չարմաթիլն .
վիլլապիս քննութեան տեղեկագիրը կուղ-
ղեն ի րուսնուգ՝ գործը բողոքովին կերպա-
րանալովիլով , այս միջոցին երիտասարդը
կիւլայ բանտէն կրկին կը բողոքէ , իւր
պատուոյն դէմ գործուած բունարարութեան
տեղական կառավարութիւնը կը մերժէ իւր
բողոքը , հետեւաբար յուսահատ կը մնին
ի Պօլիս :

Ահա այս է գործոյն վերջաւորութիւնը .
և ինչպէս լսինք բարարարութիւններ կան
որոնց նկարագրութիւնն անգամ ստիկում
կը պատճառէ մարդուս : Գողթութիւն , ստի
հանապազօրեայ գէպը մի , ոչ ոք կը հա-
մարձակի զէլերուն ժամը 2 էն վերջը փո-
ղցները թափալիլ . տորճանակի և հրա-
ցանկերու որոտմանընը մարդուս սարսափ
կը պատճառեն , կառավարութեան անհող
և թղլիլ քանդակըն և երկար անպատու
թիւն պիտի լրացած են մեղապարտը ,
որ ինչպէս լսինք բողոքելն իսկ կիւնայ վե-
տանդ կ'պատուայ :

Չմի ուղեր աւելի խօսիլ , արդէն ինչ-
պիտի է մեծ յոյսեր կրած է ժողովուրդը
իւր սրտին մէջ . բարձր Մահմուտ փաշայի
ի մեծ եղարքութեան կողմը լսելով :
Կործմը և կրնանք հաստա ալ թիլ՝ Նորին
բարձրութիւնը վորճով իսկ զիտէ ժողո-
վրդեան այս խոչնդի վիճակը , ուստի ժո-
ղովրդեան յոյսերը չպիտի խաթալեն :

Ո՞ր բարեկրտալի դարագլուխ մը պի-
տի ըլլայ Տաճարատի համար այն օրը ,
երբ ամեն ատորճանի պաշտօնեայ իրենց
պարտաւարութիւնը իւր ծանալելով , ժողովրդ-
դեան բարօրութեանը և երջանկութեանը
աշխատիլն միմայն , և երբ արգարութիւն
իրաւունք և հաւատարմութիւն գործնադէս
կատարելի ի շնորհս Օղտատալու կայ-
սեր , որոյ արդարութիւնը և իւր հպատա-
կայ ըլլայ ունեցած դուլթը և սկըր միշտ և
ամեն ստիլի մէջ կը յայտնէ . որուն լիովին
երախտապարտ ենք :

Բ. Բ. Համբէլեան

ԽԱՐԻՃ ԻՅԷ

ԻՆՉԻՆՃԻՆՆԱՐՈՒՆՈՒՆ ՅՐԱՆՍԱ
ՀԱՅԳԵՆՏԱ ՕԼԱՆ ԷՏԳԵԱՐԸ

Թայմըզ դագէթասընըն մուխպիր-
էրինտէն պիրիսի , իւշինհէիւ Նաթօ-
լէօն իլէ պիր միւրեալմէտէ պուլու-
նուպ , մէզըրի միւրեալմէտէ իմրէ-
րաթիլ Նաթօլէօնուն սէօլլէմիլ օլտու-
զու լագըրալարը մէզըրիւր դագէթա-
տա ինչըր իթտիրմիլ օլտուղունտան
թէրճէմէսինի պէրվէճճի աթի պէնան
իտէրիլ :

Էջօլէ խտտա օլունուր թի կիւեա
Պնաւարթ թարաֆտարլարը իթթիֆա-
գը իաթիլտէ պուլունամագտա տըրլար
տէյիլ պէն ինանմամ եալընը ֆըրգա-
լար տըրլար թի մէմայիլտէ , աղըզ
օլտուղարընը հիտ իտէրէր , մէզըրիւր
կիլի թարիլէրէ միւրաճաթ իլլէ-
միլլէր տիր , իթթիֆագը իաթիլտէ եա-
լընը օլալար պուլունուրլար թի քէնտի
էթիլտարլարը , ճէպըն պիր չօգ ա-
տալարագ գապուլ իթտիրմիլ մէջ իաթիլ-
լէր :

Պէնիմ կիպի , թամ եիրմի իւշ սէ-

նէ պէօլիլը պիր միլլէթի խտարէ իթ-
միլ վէ մէմայիլթին էլիլինիտէն պաշգա
պիր շէյ տիւշլունմիլ օլմաեան պիր ա-
տամ , քէնտի լիեագաթը տուլլունու-
նու պագը տագլար , հուգուգունու
թանըր , վէ ինրա իտէնլէրին նամու-
տունա իալէլ կէթիլէն պիր թագըրմ
ալագ տէսիլտէքալլըզլարտան գալը-
նըր : Պայրէթի էլիմտէն պըրագըպ
մէյիլտէթիլ տիւշար օլմագըրըն վէ
քէնտիլի ալտաթմագըրըն , հէր պիր
շէյի , Ֆրանսըզ միլլէթիլին տալէ-
թիլտէն պէթլէրիմ վէ ճէնապը Հադ-
գըն գարարլարը հէր նէ տալի օլտա ,
պուլունտուղում հալէ գաթլանըրմ :
Պունտան տա մաաաա , պիր աաամ պէ-
նիմ կիպի զայէթ եիւրսէք պիր մէվ-
գըտան տիւշտիլքտէ , իւր տուլլունու ,
աաա թէրէյէ եանի էվլէլթի մէվգը-
սընա չըգագը օլմաեայ , իլլա , քէնտի
թալիլ ու հարէքէթիլի իլլալ կիլմէք
վէ քէնտի թագսիրաթլարըն թանը-
տըր իլէ պէրապէր , իթթիլտարը
րէտտ իլլէմէք իլին նէ սէպէպէ մէպ-
նի պուլունտուղում եիւրսէք մէվգը-
սընտան տիւշտիլ օլմաաըն պէնան
իթմէք օլտու :

Ու վագըթ դիւեաթէ կէշմիլ վագըթ ,
նէ թէթիմ կէլէճէք վագըթ կէօզ էօ-
նիւնէ կէթիլիլիլ վէ դիւեաթէ , ումա-
ման հիւանի թէվէճէհէ վէ րիալէթի-
նէ եէնիտէն շանէթիլ օլմաեա , նէ
թէթիմ քէնտի հիւրիւմէթիլի եէնի-
տէն իպգա կիլմէլէ չալըրըր : Պուն-
տան , հագգըրը եալըրլարը վէ եա-
լան եանըլ միլ թալտալարը ճէրհ իթ-
մէք իլին զագէթալարագ միւրաճաթ
իթմէքիլլէ զիլլէթ հագգըրը պիր տը-
ղու նէշէթ իտէր : Սահիհ եալըրլարը
իլլէ , էթիլտալ աամէյի թէթիլիլ գըլ-
մագ , ֆէլէլին չալըրըր իւր զուլունա
ուղտմըլ օլմաաըն վագիլթիսի տիր ,
ֆագաթ , հիւրիւմէթիլ իմրէթաթիլ օլիլի
եէնիտէն իպգա կիլմէլէ թէթիլիլ պէ-
իլլէմէք իլին հարէքէթիլտէ պուլուն-
մագ , զաթիլ պաշլամըլ օլմա մանէվի
աքսիլլամէլի կէթիլտիրմէք տիլմէք
տիր :

Ֆրանսաաան պէնի կէօլմէլէ կէլէն
քեաթիլթիլ զէվթիլտալի իւանըր գուլ-
լանմըլը տըրլալթէմէմ , տէթիլմէլա-
րա , նէ տէսիլտէ վէ նէ տալի իթթի-
լագը իաթիլ : Ֆրանսա քէնտի ֆէլա-
քէթիլթիլի ունութագ իլին , սուլհա
իհթիլտալ վար . օլ սաամ թի շալաի
մէհֆաթը իլին Ֆրանսաեթ պիլհուղուր
գըլար դիւեաթէիլէ գապալաթիլը տըր :
Ծիմաթի հիւրիւմէթ , մուլագգաթ
պիր հիւրիւմէթ տիր , չիմաթի հալ
հիւմհուրիլէթ վար տըր տէյիլ իլլուն-
տէ տալի մուլլաղա հիւմհուրիլէթ
օլտու , օայիլ պիր թարգտա հիւրիւ-
մէթ իպգա իթմէլէք օլմագ , ֆա-
գաթ չիմաթի հիւրիւմէթ տէվիլլիլ
էլ չալըլմագ տալիլ ֆէնա պըլ շէյ տիր ,
հալ պուլ թի պէնիմ հուգուգունմէ իտէ
իլին օ տըր , վէ նիդալը սուրէթտէ
միլլէթիլ թէյիլ ալընմաաըլմա , գա-
մարանըն հիւ պիր դարարը , պէնիլ Ֆը-
րանսանըն հագգըր հիւրմաաըր օլմագ-
ըրտան մէն իտէմէլէճէք տիր :

Պիր չօգ օֆիլեալար պանա մէք-
թուպ եաղըպ , չիմաթի հիւրիւմէթ
լըրմէթ իթմէլի մի վէ պիլիլ վիլիլիլ
օլտուղումը կէթիլտէն չէօղէրմիլի-
նիլ տէյիլ սիւալ իթթիլէր , պէն տա-
լիլ օլալար ճէվալ օլարագ , մաաամ թի
մէսէլէաալիլիլ հալվէ զայէթ տէշէթ-
լու պիր հիւրիւմէթ սիլլիլ իւլլէրիլտէ
տիր , աաա թէրէտուլիլ իթմէլէլէք
վագանընըլա իլլամէթ իտին , ֆագաթ

պիլթիլ միլլէթ , տուլլունտան տուլլու-
պիր գուրա իլէ գաթիլ պիր հիւրիւ-
մէթ նաալ իթմէլիլնէ սիլիլ վիլիլիլի-
նիլ կէթիլտէն չէօղէմէմ , տէթիլմ ,

Իմտի , նաաըլ թի կէօլմէլէ քէնտիլիլ ,
Հօրաըն աաամը կիպիլ , հուգուգունու
վէ թէհամիլլիլ մի քէնտիլմէ գալըն
իթմիլլիլ տիր : Չալիլիլմէ կիլլէնէքէք
պաղըլարըն կէօլմէլէ տիրէլիլ սապըր-
սըլըրըլարը զապիլ իտէրիլմ , վէ պա-
ղըլարըն տալիլ մէյիլտալիլթիլ վէ հա-
գաթիլթիլթիլ թահգըր իլլէրիլմ : ճիւմ-
հուրիլէթիլ , թամ եիլիլիլ իւշ տիւշ
հիւրիւմէթիլմէ գարըն չըգմըլ օլմաալ-
րա գալըլ թէտապիլիլ չէտիտէ իթթի-
լագընա , վէ սաալիլիլ հալիլ պագը
սաղլամագ իլին լագիլտա զանի իլլէ-
միլ օլտուղում թէտապիլլէրտէն էքսէ-
րիլինէ միւրաճաթագ մէհպուր օլմալ
օլտուղում սահիհ պիր խօշտաթիլթիլ-
լէ միւշահէտէ կիլլէմէքտէլիլ , ֆագաթ
հիւ պիր ֆըրգաաան պուլունամաղըրմ
իլին , եիւրէլիլմէ մէզըրիլ տուլլուն-
տան եէրինէ սալիլ պիր տուլլուն կէշ-
մէքտէ տիր , եանի տիլմէք իաթիլթիլմ
թի , Ֆրանսանըն գաթիլթիլ , վագա-
լարըն թէհաաթիլիլնէ , ֆըրգալարըն
զաղապընա , հիւրիւմէթիլտէ պուլունան
աաալարըն զայիլիլիլնէ , վէ էճէպիլ-
նիլ մէրհամէթիլթիլ մալլալաթլարըն
թէթիլմ իտիլիլ օլտուղում կէօրէ-
րէրէք էսէթիլ կիլլէմէքտէլիլմ :

Ս . Լէսին իսմիլտէ պիր աաամ թա-
րաֆիլտան քէնտիլիլնէ (իմրէթաթիլ օրա)
եօլման մէքթուպար (մէզըրիլ մէք-
թուպար , Պէլլիլ տիր Ֆրանսաեթ
պիրիլլէթիլթիլթիլ տուլլիլ օլմալ տըր-
լար) հագգընտա թալլըլըն մուլլալիլի
թարաֆիլտան վագը օլտա պիր սիւալէ
իմրէթաթիլ Նաթիլթիլնէ աթիլտէլիլ ճէ-
վապը վիլիլիլ տիր :

Մէքթիլ մէքթուպար , նէ գաաար
իաթըրլաապիլլիլթիլմ , մա հագգաթ
(վաեիլտան) տըրլար , ֆագաթ , սա-
լիլթիլնէ պանա եօլլամըլ օլտուղարը
պիր թագըմագէմ մէքթուպար պէ-
նի մէսուլ թաթմաղլար , Ս . Լէսին
իւպարաթիլթիլ չօղլուգ տիլգաթ իթ-
մէմիլլիլ տիր :

Պանա էջօլէ կէթիլթիլ օլ Լէսին տէնի-
լէն աաամ թիլմէլէ գալարը տուլլուն-
մաեան պիր նէվիլ տիլթիլ , տիր , նաաըլթիլ
չիմաթի սէօլլէլէճէլիլմ սէօլլէրտէն ան-
լաւաճագընը , պունտան իւշ տէօրթ
սէնէ մաղտաթէմպուր աաամը իլլա տէ-
ֆա կէօրտիլիլմէ թիլլիլթիլ սալա-
լըն իլլէրթիլ հալիլիլտէն օճէլէ պիր
եիլիլիլիլլէլ Էօղարը ալաղը կէլիլիլթիլ
ի թի , պիրիլիլիլ եօլլանըպ նէ իաթիլթիլ
սին տէյիլ սիւալ իթթիլիլիլտէ , հէ-
րարէթլէ չու ճէվապը վիլտիլ — Պալիս
թըմ իմրէթաթիլ օլտու էլինտէ տիր :

— Նաաըլ օլտու տէլլագըն օնուն
էլինտէ օլտու :

— Չիւնթիլ , արդու իլլէտիլիլմ նիլ-
մէթիլ օնտան պաշգաար պանա իհսան
իտէմէլ :

— Սէյլէ , նէ իաթիլթիլն :

— Պու աիլաթ Օրէրա նամ թէթիլթիլ-
ր տա պիր սանտալիլլէ :

— Նիլլին կիտիլպ տէ , թէթիլթիլտա
պիր սանտալիլլէ գիրալամաղընը :

— Ֆիրալամանըն միւրիլիլիլ եօգ տըր :
Շէյլէ թի թէթիլթիլտա պոլ եէր գալ-
մամըլ տըր , ֆէնտիլմէ գարը ալմագ
իաթիլթիլմէ գաաըն պու աիլաթ մէք-
թիլ թէթիլթիլտա պուլունամագ օլ-
տուղունտան մէրդուլէլիլ կէօրմէք իս-
թիլթիլ :

Բիլմէլէ գաաարը տուլլունտան
պիր նէվիլ տիլթիլնէ գանի իլլէտիլիլմ մէր-

